

SADRŽAJ:

- / Loše stanje sedrenog slapa na Mrežnici
- / Kronologija postupka izgradnje MHE na slapu Šušnjar
- / Novozelandska rijeka stekla status pravne osobe
- / Nužno je poboljšanje PUO / SPUO zakonodavnog okvira
- / Studenti sudjeluju u rješavanju slučajeve Zelenog telefona

Loše stanje sedrenog slapa na Mrežnici

Rijeka Mrežnica jedna je od hrvatskih rijeka koje stvaraju sedru i na taj način formiraju svoje korito tako da se niz rijeku stvaraju ujezerena koja se prelijevaju s manje ili veće visine. Slap Šušnjar jedan je od najvećih, proteže se čak do 15 metara visine u dvije kaskade. Nalazi se u općini Tounj, kod mjesta Tržić Tounjski.

Kako se prostornim planom Karlovačke županije otvorila mogućnost gradnje mini hidroelektrana na bivšim mlinicama, tj. mogućnost njihove obnove u svrhu proizvodnje električne energije, tako je 2013. izdano pozitivno rješenje o prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu za projekt male hidroelektrane *Dabrova dolina 1*. Na spomenuto su rješenje 2014. izdane izmjene i dopune jer je došlo do izmjena samog projekta, a zabrinjavajuće je da su izmjene i dopune nastupile bez obnove postupka ocjene prihvatljivosti na ekološku mrežu i bez sudjelovanja javnosti. Nakon toga izdane su ostale dozvole pa se mala hidroelektrana izgradila tijekom 2016. godine, a stavljena je u pogon od 2017. godine.

Problem proizlazi iz činjenice da se propisane mjere ublažavanja utjecaja ne poštuju ni prilikom izvođenja radova, a posebice ne sada tijekom rada hidroelektrane. Isto tako, dogovorena obnova mlinice nije ni započela, već je izgrađeno potpuno novo postrojenje sprivodnim i odvodnim kanalima čime se zahvaća znatno više vode od količine koju je zahvaćala bivša mlinica. Uslijed toga došlo je do narušavanja prirodnog vodnog režima na slapu što izravno utječe na vitalnost sedrene zajednice na slapu. Sedrene barijere prioritarno su stanište za očuvanje kroz europsku ekološku mrežu Natura 2000. Na rijeci Mrežnici ove su godine niski vodostaji, sušna je godina, a hidroelektrana radi unatoč tome što ne bi smjela (sukladno rješenju o prihvatljivosti zahvata) kako bi se sva preostala voda prirodnim tokom prelijevala preko slapa. Slap je suh većim dijelom već barem dva mjeseca te smo iskreno zabrinuti za njegovo stanje.

Upozorili smo Sektor inspekcije za zaštitu prirode o tome, iskazali svoju zabrinutost za slap, ukazali na nepoštivanje propisanih mjera te smo zahtijevali da se prekršajno kazni nositelj zahvata i vlasnik hidroelektrane. Trenutno smo u procesu razjašnjavanja situacije s inspekcijom o čemu ćemo pisati u idućem broju Glasnika.

Kronologija postupka izgradnje MHE na slapu Šušnjar

Početak projekta izgradnje MHE na slapu Šušnjar na rijeci Mrežnici bio je 2013. godine kada, zbog tadašnje zakonske regulative, za ovaj zahvat nije bila nužna izrada procjena utjecaja na okoliš koja je sada zakonski obavezna. Možemo u manjoj mjeri povući paralelu i s dobivanjem dozvola za izgradnju puno većeg objekta, HE Lešće na Dobri, koja je također sagrađena uz dokumentaciju o zaštiti okoliša koja je vrijedila 80-ih godina prošlog stoljeća.

Na žalost sada smo svjesni tog nedostatka i manjkavosti takve zakonske regulative u zaštiti prirode jer su utjecaji izgradnje ovih postrojenja vidljivo negativni. Tek je 2015. godine dobivena građevinska dozvola za ovaj objekt, ali se rješenje koje je izdano 2013. godine i kojim se ovaj zahvat ocjenjuje prihvatljivim za ekološku mrežu, nije trebalo doradivati ili mijenjati iako se zakonska regulativa izmijenila, a kriteriji su za slične izgradnje pooštreni.

Šušnjarov slap sedreni je slap i visok je 13 metarate je kao takav najviši slap na rijeci Mrežnici. Izgrađena MHE na desnoj obali Mrežnice samo je jedna od dviju planiranih hidroelektrana na tom slapu (druga je planirana na lijevoj obali). Kako smo ovoga ljeta svjedočili tome da je pri minimalnom vodostaju sedreni slap ostajao bez vode jer vlasnik MHE nije poštovao propis da se pri niskom vodostaju zatvori kanal koji vodu usmjerava na turbinu MHE, možemo samo zamisliti koje bi posljedice imala izgradnja i druge MHE na lijevoj obali Mrežnice. Voda na slap ne bi dolazila i više mjeseci u godini jer bi dvije MHE svojim radom uzimale svu vodu rijeke.

U ovom slučaju izgradnje MHE na lokaciji Šušnjarovog slapa posebno valja istaknuti i aktivnosti i organizaciju građana iz Duge Rese koji žive na Mrežnici, vole i koriste tu rijeku te je žele zaštititi od bilo kakvog uništenja. U 2016. godini skupina kajakaša te ronioca iz KPA *Vodomar* uočila je da se nešto događa na Šušnjarovom slapu, tj. da kreće izgradnja MHE te su alarmirali udrugu Pan iz Karlovca i WWF Adria. To je dovelo do okupljanja široke koalicije zainteresiranih udruga, građana i građanskih inicijativa čiji je zajednički cilj bio zaštita i očuvanje rijeke Mrežnice kao i ostalih rijeka u Karlovačkoj županiji.

U rujnu 2016. organiziran je spust rijekom Mrežnicom kojim se željelo ukazati na problematiku izgradnje MHE na toj rijeci te pokazati kako i takve građevine, koje se često hvale da su male obimom pa kao takve imaju i maleni utjecaj na rijeku, negativno utječu na točku u kojoj se grade te na nizvodni režim rijeke kao i na živi svijet u njoj.

Najproblematičnije je to što se projekt izgradnje MHE na slapu Šušnjar predstavljao kao rekonstrukcija postojeće mlinice, ali se u konačnici postojeća mlinica nije ni dotaknula, već je uzvodno od nje niknulo novo postrojenje koje zadire u sedreni slap. Tijekom izgradnje prekršile su se i odredbe ublažavanja zahvata koje su bile propisane investitoru. O tome su bile obaviještene nadležne institucije (Inspekcija zaštite prirode i Inspekcijaska služba županijske javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode) koje su izašavši na teren, nakon nekoliko dana, zaključile da se gradnja odvija po zakonu.

Izravni se utjecaj ovog zahvata na slap Šušnjar najbolje može ocijeniti ako se pogledaju fotografije prije te nakon izgradnje male hidroelektrane.

Novozelandska rijeka stekla status pravne osobe

Nakon 140 godina pregovora pleme Maora izborilo je proglašenje rijeke Te Awa Tupua živim bićem, odnosno osobom. Ovo je prvi slučaj u svijetu da je rijeka dobila pravni status osobe. Lokalno maorsko pleme Whanganui sa Sjevernog otoka borilo se 140 godina za proglašenje ove, treće po veličini, novozelandske rijeke svojim pretkom. Gerrard Albert, glavni zastupnik plemena Whanganui u sudskom je postupku objasnio: „Godinama smo tražili različite modele unutar zakonodavstva kako bi svi shvatili da je iz naše perspektive jedini pravi način doživljavanja rijeke onaj u kojem ju smatramo jedinstvenim i nedjeljivim organizmom, umjesto primjene tradicionalnog modela vlasništva i upravljanja.”

Novi pravni status rijeke podrazumijeva da ukoliko dođe do povrede prava neće biti razlike između povrede prava rijeke i plemena jer se oboje doživljava kao jedno biće. Rijeka će imati svoju pravnu osobnost sa svim pripadajućim pravima, obavezama i odgovornostima. Rijeci će biti dodijeljena dva čuvara - jedan ispred monarhije (Novi Zeland) i jedan ispred plemena Whanganui. Čuvari će djelovati kao zastupnici rijeke u pravnim pitanjima. Sva maorska plemena smatraju sebe dijelom svemira, jedinstveni su s planinama, morima i rijekama.

Novi zakon uvažava njihova vjerovanja i tradiciju te predstavlja presedan koji će koristiti i drugim maorskim plemenima na Novom Zelandu. Umjesto da se smatraju gospodarima prirode, smatraju se dijelom nje. To nije nužno okrenuto protiv ekonomskog razvoja, već je polazišna točka svih daljnjih aktivnosti vezanih uz rijeku Te Awa Tupua koja će se morati uzeti u obzir. Cijeli proces proglašenja rijeke živim bićem bio je dosad najdugotrajniji sudski postupak u povijesti Novog Zelanda - službeni pregovori između plemena Whanganui i novozelandske vlade započeli su još 2009. godine.

Nužno je poboljšanje PUO / SPUO zakonodavnog okvira

PUO - Procjena utjecaja na okoliš

SPUO - Strateška procjena utjecaja na okoliš

29. lipnja 2017. u Zagrebu je održan sastanak predstavnika nevladinih udruga za zaštitu prirode s temom dogovora oko zajedničkog pristupa za poboljšanje PUO / SPUO zakonodavnog okvira. Na sastanku je istaknuta važnost lobiranja za promjenu zakona i unaprjeđenje njezine provedbe. Sudski sporovi, do sada jedini uspješan način dokazivanja loše kvalitete studija kao i nepoštivanja procedura, istaknuti su kao dugotrajni, skupi i veoma iscrpljujući zbog činjenice da hrvatsko sudstvo nije dovoljno educirano ni kompetentno za okolišno pravo i provedbu EU zakona.

Između velikog broja problema koji su proizašli iz provedene analize posebno se ističu oni vezani uz Protokol o strateškoj procjeni okoliša uz Konvenciju o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica čije se odredbe ne provode. Isto tako, za tumačenje Arhuške konvencije postoji nekoliko vodiča koji bi se trebali prevesti na hrvatski jezik te bi se kao takvi trebali upotrebljavati u praksi. Do sada to nije učinjeno i oni se ne koriste. Još jedan od velikih problema predstavlja loš nadzor nad provedbom zakona zbog podkapacitiranosti i nestručnosti inspekcija te loših mehanizama kažnjavanja. Također, velik broj nepravilnosti vezan je uz rad savjetodavnih stručnih povjerenstava.

Studenti sudjeluju u rješavanju slučajeva Zelenog telefona

U sklopu projekta Transformacija održan je niz radionica sa studentima Pravnog fakulteta u Osijeku čije su teme bile vezane uz zakonodavni okvir u području zaštite okoliša i prirode te pravne alate u rješavanju različitih okolišnih problema. Studentima je također predstavljen program Zelenog telefona - službe koja je građanima na usluzi u rješavanju problema u okolišu. Nakon uvodnih teorijskih predavanja studentima su predstavljeni načini primanja poziva na Zeleni telefon, komunikacija s nadležnim institucijama kao i pravnim instrumentima za rješavanje prijavljenih slučajeva.

Tekući, otvoreni slučajevi poslužili su kao praktična vježba kojom su studenti radili na rješavanju problema radeći u skupinama dok su rezultati njihovih istraživanja upotrijebljeni kao temelji za prijavu nadležnim institucijama i njihovo daljnje rješavanje. Izdvajamo dva slučaja od kojih je prvi vezan za zapušteno gradsko zemljište na području grada Osijeka koje je prekirveno ambrozijom i korovom te predstavlja okolišni, ali i zdravstveni problem za stanovnike obližnjih ulica i naselja.

Studenti su istraživali zakonodavne okvire vezane uz ovu problematiku (komunalni red grada Osijeka, Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, podzakonske akte te kaznene odredbe). Drugi je slučaj predložila jedna studentica, a odnosi se na ruševnu kuću koja predstavlja sigurnosnu prijetnju prolaznicima, dok dvorište zaraslo u korov predstavlja okolišni i zdravstveni problem. Istom metodologijom studenti su radili na pronalaženju onih zakonskih odredbi na temelju kojih bi mogli formulirati prijavu ovog slučaja (komunalni red, Zakon o gradnji i podzakonski akti, kaznene odredbe).

Nakon što su pronašli uporišta u zakonima, studenti su pronašli kontakt osobe kojima je potrebno prijaviti slučaj te su podučeni kako treba napisati prijavu. Projektni partneri; Zeleni Osijek, Eko PAN i ZEO Nobilis zaduženi su za slanje prijave jer su kao udruge koordinatori Zelenog telefona za svoje županije.

Rezultati prijave, bili oni pozitivni ili negativni, bit će poslani i prokomentirani sa studentima kako bi dobili uvid u cjelokupnu proceduru i tijek postupka. Ovakav oblik praktičnog uključivanja u rješavanje problema studenti su vrlo dobro prihvatili te su već izrazili želju za dodatnim uključivanjem u rad Udruge, posebice na području okolišnog prava i rješavanja slučajeva Zelenog telefona.

Impresum:

«Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije i Ureda za udruge Vlade RH. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost projektnih partnera i na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije»

Izdavač: Udruga za zaštitu prirode i okoliša Zeleni Osijek

Projektni partneri:

PRAVOS

Nobilis
zaštitarsko-ekološka organizacija

Ovaj projekt financira Europska unija

Projekt sufinancira

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge